

المختصر المفيد للمسلم (الجمعية)

Làsuruman nàfàman silame ye.

Gafe be tàli ke silameya diine lasulu la ni cogoya surun dafalen ye, k'a d'a kan a be bangeli ke kalanbaa ye bàto lakika Sun na, ani limaniya Ala la o kɔɔ, a n'a ka melekew n'a ka gafew n'a ka cidenw la ani kiyama don ni latige.

Gafe be damine ni silameyadiine neema bangeli ye, ani Ala donni n'a mankutu n'a tɔɔ sanumanw donni nàfa, ani limaniya jɔsenw, a be numanya faamuya fana bange a n'a nɔ limaniyajɔn kan.

Gafe n je be yenge k'a sanga a semeli la dalilu la, k'a bɔ wahayu fila la Ala ka gafe ni kira ka sunna la, o min b'a ke seginyɔɔ nàfamanba ye silamew lakalanin na u ka diine la ko damine la, ni kecogo nɔɔman ye.

Làsuruman nàfaman silama ye.

Ni ala tɔɔ ye duniya hinelabolen tigi lahara hine kerengerennen tigi

Nabila

Tanu be Ala ye duniya bee tigi, seli ni kisi be Nabijumanw ni cidenw kuntigi kan,an ka Nabijuman Mamadu an'a somɔɔw n'a diɛɛɔɔnw bee,

O temenen kɔ:

Ala ka neema kumbaba dɔ ye hadamaden kan a k'a ke silama ye, k'a sàbàti a kan, ka baara ke n'a kitiw n'a sariyaw ye. Ni gafe n kɔɔ, silama be lasulu dɔw kalan a ka diine be tilen ni min ye, ni sira surun

ye min be bangeli ke a ye ni diinebá n now la; A ka Ala don be jiidi n'o ye ,a n'a ka silamaya diine,a n'a ka Nabijuman Mamadu kisi b'a ye; a be Ala korotalen batò cen kan ani donni.¹

Kodon min be jnw danni na

Ala korotalen y'an dan kodonbá dɔ kaman, o y'a kelen batoli de ye filanan t'a la, i n'a fɔ a ko sanuya b'a ye:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

{ N ma jine ni adamaden dan foyi kama fo kà n batò } [Fipe suran : 56] O lapini: u k'a kelen kerengeren ni batò ye filanan t'a la. An ka baaraw ni lapiniw bee be munumunu ni lapini n de kerefe ni duniya n kɔɔ, a ko sanuya b'a ye:

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ * فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ﴾

{Yali aw b'a bisigi k'aw danna tulon de kama wa k'aw te na segin Ala ma wa *

Ala korotala o ma màsa cinjenman má teyi n'a le te larusunuman tigi} [Muminuw kofɔ suran: 115-116]

Ne ma ye Ala ye

Ala korotalen ko :

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

¹ lasulu: Baju

{ Hee mɔɔw aw ye Ala bàto o min y'aw dan ani aw kɔmɔw a dɔ la aw na siran a ɲɛ } [Mìsì muso kofɔ suran 21].

Ala kɔɔtalen ko:

{ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ }

{A le de ye Ala ye bàtomá foyi tɛ yen ale kɔ }
[Fàrapɔɔkan suran: 22]

Ala kɔɔtalen ko :

{ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ }

{Fɛn foyi tɛ i ko Ala a le de ye menni ni yeli màsa ye} [Nɔɔɔn Hakilinaɲini kofɔ suran: 11].

Ala de ye ne ni fɛn bɛɛ má ye,màsa,danni baa,garisɛɛ màsa, kow bɛɛ latigɛbaa.

Bàto kakan a le kelen de ye,má wɛɛɛ tɛyi a kɔ wa Ala wɛɛɛ tɛyi n'a le tɛ.

Tɔɔɔsanumanw bɛ a la ani mankutu kɔɔtalenw a ye min sàbàti a yɛɛ la a ka Nabipuman fana y'a sàbàti a la nɛɛma ni kisi b'a ye,dafalenya ni ɲà dan seelen b'a la, Fɛn foyi tɛ i ko Ala a le de ye menni ni yeli màsa ye.

A bɛ Ala tɔɔ sanumanw la:

Garisɛɛ di baa,hinɛ màsa,làtigɛ màsa ,màsàbá, menni màsa,kisi màsa,yeli màsa,jigisɛmɛ màsa,dannibaa,màsa nɔɔɔn,wàsà màsa,ani yàfa màsa.

Garisɛɛ màsa: ɲɔnw garisɛɛ dibaga,u dusukun n'u farikolo sìgin bɛ o min kan.

Hine màsa:hineferelenbá tìgi o min ye fen bɛɛ labɔ.

Latige màsa: sé dafalen tìgi dɛɛ t'a sɔɔ wa nàgasi t'a sɔɔ.

Màsàbá : o ye mankutuli de ye ni bonya ni sé (karabalima) ni latige mankutu ye,fen bɛɛ tìgi a sàgo b'a la.

Menni màsa: o min be Menta bɛɛ men a dogolen ni Bangelen,a b'a ka jɔnw ka weeleli me a n'u ka majigin a ye.

Kisi màsa:kisi ka bɔ nagasi bɛɛ ma ani bàna ni lebu

Yeli màsa:a ka yeli ye danfen bɛɛ labɔ hali n'a misenyara ka dɔgɔya,fenw ye baa,n'a dɔn baa,a kɔnɔko dɔn бага.

Jìgìsemè màsa: danfenw garisɛɛ jɛnɛbɔbaa,u ka nàfaw dibaa,min y'a ka walidjuw kɔɔta k'u ka kow nɔgɔya k'u wàsà.

Danbaa:fenw sɔɔbaa n'u sindibaa k'a sɔɔ a ma ke ni làdègèli ye min kɔnan.¹

Màsa nɔgɔman: min be jɔnw bonya ka hine u la k'u ka pinifenw d'u ma.

Wàsà màsa: min b'a ka jɔw wàsà ka bɔ u mào go be fen o fen na,wàsà be ke ni min ka demɛ ye ka bɔ a tàna ma,kari be ke n'a ye ka bɔ a tàna la.

Yàfa màsa: min b'a ka jɔnw tànga u ka baara juguw tɔɔ ma, a t'u pankata n'a ye.

¹ sindili: Fen min tu ma ke k'o ke.

N ka nabijuman ye Mamadu de ye kisi ni nɛma b'a ye.

Ala kɔɔɔtalen ko :

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾

Tupa na ciden nana aw ma ka bɔ aw la aw tɔɔɔ kow b'a tɔɔɔ a cɛsirilen aw ka kow la hine ni hɛɛ caman do limaniyajɔnw ye} [Tubi suran 128].

Ala kɔɔɔtalen ko :

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

{An ma e ci foyi kama fo hine danfenw ye} [Nabijumanw kofɔ suran 107].

Mamadu ye hine nilen de ye nɛma ni kisi b'a ye:

Abudulahi den Mamadu min bɔra hasimi den abuduli mutalibi la.hasimi bɔra kurasiw la, kurasiw bɔra arabuw la.

A wolobá: wahabi denmuso Aminata,min ye sin d'a ma:halimatou saadiya,a ye muso tan ani kelen de furu kisi b'a ye,ka fatu ka kɔɔɔɔɔɔ tɔ a kun.

Den wolonwula de tun bɛ Nabijuman bolo,cɛ sàba muso naani,cɛw ye: alkasimou,abudulahi,ani iburahima,musow ye:zeyinabu,rokiya,umu kulusumu,ani Fatumata.

A ka yamaruyakan bàtoli bɛ waajibiya ani k'a ka kibaruyakanw tupatigiya ,k'i yɔɔɔmanjanya a ka

bàlilifenw na ani a ye gennike ka bɔ minnu na, wa Ala ka na bàto ni fen ye fo a ye min ladàga.

A le ni Nabipuman temenenw bɛɛ ka cikan ye weeleli ye ka Ala kelen bàto filanan t'a la, Ala kɔɔtalen ko:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

{An ma ciden ci ka kɔn e nɛ f'an ye yilidon jìgì o kan k'a fɔ ko má wɛɛ tɛ ye fo ne (Allah kɔ) a ye in bàto}¹ [Nabipumanw kofɔ suran 25]

A le de ye Nabipumanw ni cidenw laban ye, i n'a fɔ Ala ko sanuya b'a ye:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

{Kira Mamadu ma kɛ mɔgɔ si fá ye aw ka cɛw la n ka Ala ka ciden de do ani Nabipumanw laban Ala ye fɛnw bɛɛ dɔn baa ye} [Jamakulu kofɔ suran 40].

Ala y'a ci ni silamaya diine ye ka taa mɔgɔ bɛɛ ma i n'a fɔ a b'a fɔ sanuya b'a ye:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

{An y'i ci ka taa mɔgɔw bɛɛ ma ka kɛ nisɔndiyalan ye ani bàabali kɛla, n ka mɔgɔw fan caman t'a dɔn}. [Sabai kabila kofɔ suran 28]

A ka hake belebele bɛ silama bɛɛ kan kisi b'a ye, a b'o la:

¹ Yilidon:wayahu, Ala kumakan min bɛ jigin a kan

1-Limaniya a ka cidenya la ni k'a tupatigiya,a nana ni kitibá minnu ye k'o lu bonya,k'a labàto ka tugu a kɔ,Ala kɔɔtalen ko:

{ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ }

{ a tɛ kuma ni nín dɪɛko ye *

A ka kumakan tɛ dɔwɛɛ ye fo yilidon ka bɔ Ala yɔɔɔ } [Dolo kofɔ suran 3,4]¹

2-a kanunni diyagoyali ka tɛmɛ i yɛɛba kun kan an'i den ani danfɛn bɛɛ kisi b'a ye,o kanu bɛ tali kɛ kira bɛnsɛmalila a ka kandaya la an'a ka yamaruyakan bàtoli la ,ani k'i yɔɔɔmanjanya a ka bàlilifɛnw ani siranfɛn (gɛnnifɛnw) na.

3- a bonyani n'a dɛmɛni n'a mabonyani n'a kɔɔtali diyagoya la kisi b'a ye.

4- ka seli a kan kisi b'a ye: o y'a màjàmuli de ye kisi b'a ye, ani Aladeli a ye k'a kosumali kɔɔta k'a jidi bonya ni kɔɔta la, a ko kisi b'a ye:

(من صلى عليّ صلاة صلى الله عليه بها عشرا)

(Ni min seli la ne kan siyen kelen Ala bɛ seli o kan siyen tan) Musilimu y'a màfilɛ.

5- balili ka bɔ dantɛmɛli la a ka ko la, - kisi b'a ye, an'a bilali yɔɔɔla Ala m'a bila yɔɔɔmin,kira ye làdili kɛ o la làdili dan na seelen na, a ko kisi b'a ye:

(لا تطروني، كما أظرت النصارى ابن مريم، فإنما أنا عبده، فقولوا عبد الله،
ورسوله) رواه البخاري.

¹ Yilidon: wahayu

(Aw kana dan teme ne ka ko la, i n'a fo nasaraw ye danteme mariyama den ka ko la cogomin,ne y'Ala ka jon de ye,aw y'a fo Ala ka jo,an'a ka ciden) Bukari y'a mafi.

A b'a mankutuw la nɛɛma ni kisi b'a ye:

Tupafo,hine,makari,sabali,ɛɛfarinya,bonya,jogon uma,tillennanya,yeɛmajigin,yafa.

Kuranasanuman ye ne ma kumakan ye.

Ala korotalen ko:

{يا ايها الناس قد جاءكم برهان من ربكم وأنزلنا إليكم نوراً مبيناً}

{Yaa aw magow dalilu nana aw ma ka bo aw ma yow w'a ye noko Bangelen jigin aw ye} [Musow kofli suran: 174].

Kuranasanuman ye Ala korotalen kumakan ye a kumana ni min ye hakika la,a y'a jigin a ka Nabipuman Mamadu kan kisi b'a ye a ka hadamadenw bo dibi la k'u bila noko la ni k'u kanda k'u bila sira tilenen kan, Ni min y'a kalan o be baraji caman soro,wa ni min ye baara ke n'a ka kanda ye o ye sira tilenen ta. A minena masuudu den na Ala dipena a ma,a ko: kira ko nɛɛma ni kisi b'a ye:

(مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ (الْمِ حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا م حَرْفٌ، وَمِمْ حَرْفٌ)

(ni mago min ye signiden kelen kalan Ala ka gafe la pumanya kelen be o ye, kelen o be caaya ka ke tan ye, n ta fo alifu laa mimu k'olu ye signin kelen ye, nka alifu ye signiden ye lamu ye signiden ye wa mimu fana ye signiden ye) Tirimizi y'a mafi.

Ala y'a tanga falenni ni yeɓema ma k'a ke kabako duumelen ye ka se kiyama don ma, a ko sanuya b'a ye:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾

[Anw de ye kurana n jìgì wa anw de b'a tanga] [Hijiri dúngew kofali suran 9] Ni mɔgo min ko nakasi be kurana la wal'a yeɓema o ye Ala kɔrtalen nkalontigiya a n'a ka ciden kisi b'a ye wa a bɔra silamaya la.

Kuranasanuman n' be tàlike gafekɔrow kɔɔ kow la, ani jiidili Alako pinini la ani ninkun jokow la .minnu nana a kɔɔ tupa la a y'olu tupatigiya, gafe te sɔɔ Ala kɔrtalen bolo bi don n' na ko tɔgukan ka ke o kɔ ni k'a sanuya ka bàto ke n'a kalanni ye, ani ka baara ke n'a ye; fo n'a kera Kuranasanuman ye.

Ne ka diine ye silamaya diine ye

Diine sigiyɔɔ ma ye sàba de ye: silamaya ,limaniya, puman ya.

Sigiyɔɔ ma fɔɔ: silama ya

Silamaya :o ye: k'i kolon Ala ye n'a kelenya ye, k'a kerɛnkerɛn bàto la, k'i baari ka bɔ filaninkafɔya n'a dúngew la.¹

Silamaya jɔsenw

A ko nɛema ni kisi b'a ye:

(يُنَبِّئُ الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ)

¹ Bàarili: ka fɛn toyi wala k'i yɔɔmanjanya a la.

(Silamaya jɔra fɛn duuru kan, seereya ka fɔ má foyi tɛ yen fo Ala wa kira y'a ka ciden ye.ka seli jɔ ka jaka di,ka Sunkalo Sun,ka taa bɔ Ala ka so la) Bɛn kɛra hadisa nin kan

Silamaya jɔsenw ye bàto waajibiyalen de ye silama bɛɛ kan,mɔgɔ ka silamaya tɛ dàfa f'a k'o waajibiyali denganiya k'a kɛ;k'a d'a kan silamaya jɔlen do a kan, o de la a weelela ko silamaya jɔsenw jɔsen olu de ye:

Jɔsen fɔlɔ: má si tɛ yen fo Ala Mamadu y'a ka ciden ye.

Ala kɔrɔtalen ko:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

{ i k'a dɔn bàto maa foyi tɛ yen fo ala...} [Mamadu kɔfo Suran 19].

Ala kɔrɔtalen ko tuguni:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

Tupa na ciden nana aw ma ka b'aw la aw tɔɔɔ kow b'a tɔɔɔ a cɛsirilen aw ka kow la hine ni hɛɛ caman do limaniyajɔnw ye} [Tubi suran 128].

Má si tɛ yen fo Ala o kɔɔ: bàtomá foyi tɛ yen tupa na fo Ala.

N' bɛ seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye o kɔɔ ye : a ka yamaruyakan la bàtoli ye, an'a ka kibaruyakanw tupatigiyali, k'i yɔɔmanjanya ka bɔ

fɛn na a ye an fatani ani kà an bàaba ka bɔ min nu la,wa ala kana bàto ni fɛn ye fo a ye min dàga.¹

Jɔsen filana: seli jɔli

Ala kɔrɔtalen ko :

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾

{Aw ye seli jɔ} [Mìsì muso kofɔ suran 110].

Seli jɔli bɛ kɛ Ala kɔrɔtalen y'a fɔ cogo mi na ani kira y'an ladonniya cogo min kisi b'a ye.

Jɔsen sabanan: ka jaka di.

Ala kɔrɔtalen ko :

﴿وَأَتُوا الزَّكَاةَ﴾

{Aw ye jaka di} [Mìsì muso kofɔ suran 110].

Ala kɔrɔtalen ye jaka faridaya de ka silama ka limaniya centigiya kɔrɔbɔ,ani barikada a má ye a ye nɛɛma min di a ma ka bɔ nafolo nɛɛma la, ani demɛ fantanw ni màgopinina ye.

Jaka dili o bɛ kɛ n'a dili de ye a dùngew ma.

Waajibi de do nàfolo la n'a sera hake kɛrɛnkɛrɛnnen dɔ ma,a bɛ di mɔgɔ suguya segin ma Ala y'u fɔ kurana kɔnɔ,fànta ni misikinew b'u la.

A dili bɛ hine ni makari de yiran,ani silama jogo n'a ka nafolo sanuyali, ani fàntaw ni misikinew ninkun diɲɛ li, kanu ni balimaya juru banbali silamasigidamɔgɔw ni jɔgɔnce, o de la silama numan, o bɛ numan bɔ a la a ninkun nisɔndiyalen

¹ a ye min dàga : a ye minnu kɛ sariya ye ko Ala bɛ bàto o cogoya la.

n'a dili ye, mɔgɔ wɛrɛ ka nisɔndiya min b'a la o baara kɔsɔn.

Nafolo Jaka hake ye 2.5 % nàfolo màralen na ka bɔ sanu ni warije la ani nàfolo warimuguw la, ani jàgomine min bila la sani ni feere ni tɔnɔpini kosɔn; n'a sɔngɔ sera hake kɛrenkɛrennen dɔ ma ka san kelen dafalen tɛmɛ a kan.

I n'a fɔ jaka bɛ wajibiya ni hake kɛrenkɛrennen dɔ sɔrɔli ye dɔ bolo bagan marataw la, (ɲɔgɔmɛ ni Misi, sanga ni bà) n'a y'a sɔrɔ u bɛ sàñ fanba ke dugukolo kàñ fɛnw dunni na , k'a sɔrɔ u tigi m'u ladumuni.

O cogoya la min bɛ bɔ dugukolo la jaka bɛ waajibiya olu la, i n'a fɔ sanudagaw dugukolo kɔrɔ-o ye fɔlɔmɔgɔw ka nafolo datugulen min sɔrɔ la dugukolo kɔrɔ -o cogoya la i n'a fɔ kisɛmafenw ni yiridenw ani dānmanfenw n'a sera hake kɛrenkɛrennen dɔ ma.¹

Ƴɔsen naaninan: sunkalo sunni.

Ala kɔrɔtalen ko :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

{ Hee aw mɔgɔw minnu limaniya la Sun diyagoyara aw kan i n'a fɔ a diyagoyara mànton tɛmɛnenw kan cogo min a dɔ la aw na siran Ala ɲɛ }
[Misi muso kofɔ suran 110].

¹ Sanudaga: nafolo kɛsu dogolen tugukolo kɔrɔ.

Sunkalo ye: kalo kɔnɔntɔnnan de ye kira ka taamali jàte la, kalo bonyanen don silamaw fe,jɔyɔɔ kɛrenkɛrennen b'a la ka bɔ san kalo tɔw la ,a kalo bæ sunni ye silamaya jɔsenduuru dɔ ye.

Sunkalo sunni o ye: Ala kɔɔɔtalen bàtoli de ye k'i yere mine ka bɔ dumuni ni jimi ni kafɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ma,a ni sun ciyen fen tɔw, k'a damine fajirikenɛ cili la ka taa se tile binni ma sunkalo kalo barikama n tile bæ kɔɔ.

Jɔsenduuru nan:ka taa bɔ Ala ka lahɔɔmaso la.

Ala kɔɔɔtalen ko :

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾

{Ala ka so hijili waajibiyara mɔɔɔw kan Ala ye, n'a sé kera mɔɔ min ye} [Imurana ka denbaya kofɔ suran97].

Hiji bæ kɛ n'a sé kera mɔɔ min ye,siyen kelen si kɔɔ, o ye(hiji):Ala ka so ni lahɔɔma yɔɔɔw lapininin ye makan kɔɔ bato kɛrenkɛrennen dɔ keli kama sanga kɛrenkɛrennen dɔ kɔɔ,kira hijira kisi b'a ye Nabipuman dɔw hijira ka kɔn a ɔɛ, Ala ye iburahima yamaruya kisi b'a ye ka mɔɔɔw weele ka taa hiji ma,i n'a fɔ Ala kɔɔɔtalen y'o lakalen Kuranasanuman kɔɔ, a ko:

﴿وَاَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلٰى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِيْنَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾

{Mɔɔɔw Weele ka taa hiji ma u bɛna u sen na ani ɔɔɔmɛw kan u bæ na sirajanw bæ fe} [Hiji suran : 27]

Sigiyoꝛma filanan:limaniya

Limaniya:o de ye ka sɔn,ani tupatigiyali jɔnjɔn, ani sɔnni dafalen Ala n'a kira ye fɛn wo fɛn yamaruya ka limaniya olu la,ani kolonni dogo ni bange la,o ye dusukun ka tupatigiyali de ye,ani dusukunnasiri min bɛ tali kɛ dusukun baara la ,ani sɔnfun ka baaraw, o la a bɛ tali kɛ diine baara bɛɛ la,a bɛ jiidi ni bɔto ye a bɛ nagasi ni Ala sɔsɔ ye.

Limaniya jɔsenw

Kira pininkara limaniya la kisi b'a ye a ko:

(أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ).

(i ka limaniya Ala la, an'a ka mɛlɛkɛw, an'a ka gafew, an'a ka cidenw, ani donlaban, i ka limaniya fana latigɛ la a hɛɛɛma ni hɛɛɛtan.››

Limaniya jɔsenw, o ye dusukunna bɔtow de ye min waajibiyalen silama bɛɛ kan,mɔgo ka silamaya tɛ dafa n'o dusukunnasiri ninnu tɛ,ani ka baara kɛ ka kɛɲɛ n'o ye,o de la a weelela ko limaniya jɔsen, danfara min b'a ni silamaya jɔsenw cɛ: o ye silamaya jɔsenw ye kɛnɛkan baaraw de ye mɔgo b'a kɛ n'a sunfunw ye,i n'a fɔ seereya fila fɔli , ani seli ni jaka,limaniya jɔsen o ye dusukun baaraw de ye hadamaden b'o kɛ ni dusukun ye Misalila: limaniya Ala ni mɛlɛkɛw ni gafew ni cidenw la.¹

Jɔsen fɔlɔ: limaniya Ala la

Ala kɔɔtalen ko:

¹ Sunfun:farikolo

{إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ}

{I kan dɔn limaniyajɔnw ye de minnu limaniyala Ala la} [Nɔɔɔ kofɔ suran 62].

An bɛ limaniya ko Ala bɛ yen,an b'a ka kelenya dusukunnasiri a ka mäsàya ni Alaya la an'a tɔgɔw na mankutuw,limaniya Ala la o bɛ tali kɛ ko nato nunuw na :

- Limaniya ko Ala bɛ yen sanuya b'a ye.

-Limaniya a ka mäsàya la sanuya b'a ye, ani k'a dɔn k'a le de ye fɛnw bɛɛ tigi ye a n'a Danba n'a garisɛɛ baa an'a kow labɛnba.

-Limaniya a ka Alaya la sanuya b'a ye,ani ko bàto ka kan a kelen de ye filanan t'a la foyi la,o dɔ de ye i n'a fɔ seli,duwawu,dáfalenni,kantigeli,dɛmɛɛpini , tangapini,ani bàto tɔw bɛɛ

Limaniya a tɔgɔ sanumanw n'a mankutuw kɔɔɔtalenw na a ye min sàbàti a yɛɛ la wali kira ye min sàbàti à la kisi b'a ye,ani kerunni a ye min kerun ka b'a yɛɛ ma wali kira ye min kerun ka bɔ a la kisi b'a ye, ani k'a dɔn ka tɔgɔw n'a mankutuw sera dafalen ya ni jà dan na, Fɛn foyi tɛ i ko a le, a le de ye mɛnni ni yeli mäsà ye.

Jɔsen filana: limaniya mɛɛkew la.

Ala kɔɔɔtalen ko :

{الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنَحَةٍ مَّتَنَّى
وَتِلْكَ وَرَبَّاعٍ يَرِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}

{Tanu bɛ Ala ye sankolo ni dugukolo sindibaa min ye mɛɛkew kɛ cidenw ye kaman fila fila sàba

sàba naani naani tìgiw do a bɛ fàràlì kɛ danfɛnw kan cogo min y'a diya i ka dɔn Ala kera kow bɛɛ latige baa ye} [Sindili (Danni) Suran: 1].

An bɛ limaniya ka fɔ mɛlɛkɛw ye ko dogolenw do ye, ani ko Ala ka jɔnw de do a y'u dan ka bɔ nɔɔɔ la, a y'u kolon k'u kɛ bàtokɛlaw ye a ye.

Danfɛn baw de do, mɔɔ si t'u fanga n'u hake dɔn fo Ala kɔɔtalen, mankutu ni tɔɔɔ ni baara b'u kelenkelen bɛɛ la Ala y'u kɛɛnkɛɛn n'o ye, jibirila b'o la kisi b'a ye yilidon ko sɛmɛnɛn b'a le la, a bɛ bɔ n'a ye Ala yɔɔɔ ka taa Ala ka cidenw ma.

Jɔsɛn sabanan :limaniya gafew la.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

{Aw y'a fɔ an limaniya la Ala la ani min jìgìna an kan ani min jìgìna iburahima kan ani isimaila ni Isiaka ni Yakuba n'a denw ani min dira Musa ni Isa ma ani min dira Nabipumanw ma ka b'u má yɔɔɔ an t'u si bɔ jɔɔɔɔna wa anw ye kolonbaa ye Ala ye. [Mìsì muso kofɔ suran 136].

An bɛ limaniya ko Ala kɔɔtalen ye gafew jìgìn a ka cidenw kan, dalilu do duniya bɛɛ kan, siratilenen do a baaralaw kan.

U b'u la dɔnniya kodɔn na n'a ye k'u sanuya.²

¹ sindi: ka fɛ dilan min jɔɔɔn ma dilan ka kɔn.

² K'u sanuya: ka bɔ filaninkafɔya la wali Ala sɔsɔ.

Wa Ala sanuya b'a ye, a y'a ka Nabijuman Mamadu ci kisi b'a ye ka taa mɔgɔw bɛɛ ma, a ka sariya ye sariyatemenenw bɛɛ nɔnabila, a ye kurana sanuman ke seereya ye gafe jìgìnen tɔw ye k'u falen n'a ye, Ala ye kurana sanuman n' tangali sɛmɛ a yɛɛ la ka bɔ falenni ni yɛlemali bɛɛ ma, Ala kɔɔtalen ko:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾

[Anw de ye kurana jìgì wa anw de b'a tanga] [Hijiri dúngew kofoli suran 9] Ka d'a kan kurana sanuman ye Ala ka gafe laban ye ka taa hadamadenw ma, wa kira Mamadu ye ciden laban ye nɛɛma ni kisi b'a ye, wa silamaya diine de ye Ala dipɛna ni min ye mɔgɔw ye, ka see kiyamadon ma, Ala kɔɔtalen ko:

﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾

[I ka dɔn diine Ala yɔɔ o ye silamaya de ye] [Imurana somɔgɔw kofɔ suran : 19]

Sanfɛ gafe minnu fɔra Ala bolo kurana kɔɔɔ o ye:¹

Kuranasanuman: a y'o jìgìn a ka Nabijuman Mamadu kan nɛɛma ni kisi b'a ye.

Tawurata: a y'o jìgìn a ka Nabijuman Musa kan kisi b'a ye.

Linjila: Ala y'o jìgìn a ka Nabijuman Isa kan kisi b'a ye.²

Jabura :Ala y'o jìgìn a ka Nabijuman dawuda kan kisi b'a ye.

¹ sanfɛ gafe: gafe minnu jìgìna ka bɔ Ala yɔɔɔ.

² Linjila: Bibulu tubabukan na.

Iburahima ka gafe : Ala y'o jìgìn a ka Nabipuman iburahima kan kisi b'a ye.

Jɔsen naaninan: limaniya cidenw na.

Ala kɔɔɔtalen ko :

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

{An ye ciden dɔ ci mǎnton bɛɛ ma k'u ka Ala bàto ka alatànaw to yen.} [Didenw kofɔ suran 36].

An limaniyalen k'Ala ye cidenw ci a ka danfɛnw ma u b'u weele ka taa Ala kelen bàtoli ma filanan t'a la, a ni Ala tàna minnu bɛ bàto ka olu to yen.

Wa o cidenw bɛɛ ye mɔgɔw de ye,cɛw do ,Ala ka jɔnw fana do , tupatigiw do minnu tupatigiyala. Alapɛsiranyɛ jɔnw do Danaya mɔgɔw do,kandalaw do u kandalen do ,Ala y'u demɛ ni kabakow ye min b'u ka tupatigiya yira ,ani ko Ala y'u ci ni min ye u y'a bɛɛ lase,ani k'u bɛɛ tu bɛ tupa bangelen kan,ani kanda Bangelen.

U fɔlomɔgɔw ni labanmɔgɔw ka weeleli ben na jɔgɔnma diine lasulu la,n'o ye Ala Kelenbantiya ye sebaaya bɛɛ tigi bàtola ani sìna kɛbaliya a la.

Jɔsen duurunan: limaniya kiyama don na.

Ala kɔɔɔtalen ko :

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

{A le de ye Ala ye má foyi tɛ yen f'a le,a b'aw farajɔgɔnkan ka taa kiyama kɛnɛkan sika t'a la jɔn de ka kuma ye tupa ye ka tɛmɛ Ala ta kan}. [Musow kofɔli suran 87].

An be limaniya don laban na,o ye kiyamadon de ye dowerε te min kɔ,fen wo fen be tali ke a la an be limaniya o la,Ala y'an kibaruya ni min ye a ka gafesanuman kɔɔ sebaaya bεε tigi,wali a ka Nabipuman y'an baro ni min ye kisi b'a ye,i n'a fɔ mɔɔ fatuli ani kununi ni taali kiyama kenε kan,ani soronadonni ni baaraw sumalan ni fεsεfεseli,ani alijana ni tasma, a n'o jɔɔɔnnaw min be tali ke don laban na.

Jɔsen wɔɔɔnan: ka limaniya latige hεεrema n'a tɔɔɔman na.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَالِقُونَ ﴾

{An ye fen bεε lajenlen dan ni latige de ye} [Kalo kofɔ suran 49].

An be limaniya latige hεεrema n'a tɔɔɔman bεε la,Ala kɔɔtalen ka latige de don danfenw ye, a ka dɔnni bolila min kan ka kɔɔ, w'a ye tɔlike a ka kodɔn na,Fen wo fen be hadamaden sɔɔ ni duniya n kɔɔ o bεε be Ala ka dɔnni n'a ka latige n'a ka lapini kɔɔ, a kelen do filanan t'a la sanuya b'a ye ,wa o latige ninnu sebenen ka kɔn mɔɔɔw dannɔ jε, lapini ni sɔgoya be mɔɔɔw ye,wa mɔɔ y'a ka kεwale ke baa ye hakika jε ma;n ka o sii te bɔ Ala ka dɔnni n'a ka lapini n'a sɔgo kɔɔ.

Limaniya latige la o sigilen be sigiyɔɔma naani kan, o ye:

A folɔ: limaniya Ala ka dɔnni yiriwali labɔlen ma.

A filana: ka limaniya ko Ala ye fɛn bɛɛ sɛbɛn minnu bɛ na kɛ ka se fo kiyama jɔ don na.

A sabanan : limaniya Ala ka latigɛ kɛlen la a n'a ka sɛ dafalen,min y'a diya o bɛ kɛ min m'a diya o tɛ kɛ.

A naaninan: limaniya ko Ala de ye fɛn bɛɛ dan,dɛmɛbaa t'a la a ka dannɪ na.

Sigiƴɔɔma sabanan: numanya.

Numanya, o ye: i ka Ala bato i n'a f'i jɛ b'a la,n'i jɛ t'a la a le jɛ b'i la. Ala kɔɔtalen ko:

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾

{I ka dɔn Ala bɛ alapɛsiranyɛ jɔnw nɔfɛ ani numankɛlaw} [Didenw kofɔ suran 128].

Sanuya

Ala kɔɔtalen ko :

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

{I ka dɔn Ala bɛ tuubikɛlaw fɛ a bɛ sanuyabagaw fɛ} [Mìsì muso kofɔ suran 22].

A ko nɛɛma ni kisi b'a ye:

(مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)

(Ni mɔɔɔ min ye ne ka ni seliji n jɔɔɔn ta o kɔfɛ ka jɔkɔfila seli a m'a yɛɛ nin bàroyɔɔɔɔnya Ala bɛ yafa a ka jurumu tɛmɛnen man)¹ Bukari y'a màfilɛ.

Seli kɔɔɛ bonyani dɔ ye Ala ye sanuya kɛ sariya ye ka kɔn a jɛ,k'a kɛ a kɛneyali sarati fana ye, seli

¹ a m'a yɛɛ nin bàroyɔɔɔɔnya : o kɔɔ a hakili b'a ka seli fɛ.

dayelelan de do,a fusamanciya somi b'a keli
negedon dusukun na, kira ko kisi b'a ye :

(الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُنِ
-أَوْ تَمْلَأُ- مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ
ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ، أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَايِعَ نَفْسِهِ فَمَعَيْهَا، أَوْ
مُؤَيِّدَهَا)

Sanuya ye limaniya tilance ye, Alihamudulilahi be
sumalan fa,Subuhanalahi ni Ailihamudulilahi fila be
san ni dugu ce fa, Seli ye koro ye, Sarakati ye dalilu
ye,Sabali ye yelen ye, Kurana ye dalilu ye i ye wali i
ka, Mogo bee ye soli ka wilila ye k'a yerekun
feere,k'a yere kanharonya wali ka yere pankata.¹
Musilimu y'a mafi.

Kira ko tugunni neema ni kisi b'a ye:

(من تَوْضَأَ فَأَحْسَنَ الْوَضُوءِ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ
أَظْفَارِهِ)

(Ni mogo min ye seliji ta ka ja,o jùrùmu be bo a
farikolo la f'a be b'a sonniw dūgùmalā fē) Musilimu
y'a mafi.

Jon be taa a má ma a sanuyalen sanuya
lakodonnen na ni seliji ye,a ni gansan ma ni nin bàto
ninnu keli ye,a paniya jelen Ala ye,a tugunonyali
la kira ka kanda ye kisi b'a ye.

Selijita be wajibiya ko minnu na:

1- seli suku bee bakurubafolila a kera farida ye
wali nafi.

2-alikaba munumununi.

¹ Ka yere kanharonya : o koro ka Ala bàto ka kisi wali k'a soso ka pankata.

Fen wo fen be Nedda fe a koli be tali ke o la, ka bo si manganinw la, ani karafesi ani tulo ni karafesi ni jɔgɔn ce.

Bayadu o ye: karafesi ni tulo ni jɔgɔnce de ye.

Isaru o ye: si min be kolobolen na, a jɛsilen tulosɔgɔyɔɔ ma a be teme ka taa kunkolo la, a ni min jìgìna a la ka see tulowo ma.

O cogoyala jɛdakoli be tali ke bonbonsicaman bangelen bee la ani min be fàra a kan ka jìgìn.

Paaraje 7: tɛgefila koli k'a damine tɛgedenkoniw kunkolo la ka see nɔngɔn kuru ma, siyen sàba.

Nɔngɔnkurufila be don farida tɛgekoli kɔnɔna la.

Paaraje 8: kunkolo bee māsàli ni tɛgefila ye ka fàrà tulo fila kan siyen kelen.

A b'a damine kunkolo damine la ka see tɔn ma o kɔfe ka segin n'a ye.

A b'a tɛgedengɔnikɔrilan fila do a tulokɔɔ,ka tɛgedengɔninkunbaba bila tulofara kɔfe;a be tulo kɔkanna ni kɔnɔna dosi ten.¹

Paaraje 9: sen fila koli k'a ta sendenkɔninw daminela ka taa alikaba kuru la,siyen sàba, alikabakuru be don fàridasenko la.

Alikabakuru fila ye: kolobangelenfila min be genekala dùgùma.

Paaraje 10: sunna do silama kan a k'a fɔ seliji kɔfe "N be seereya k'a fɔ ma si teyi fɔ Ala, a kelen do jɛjɔgɔn t'a la, n' be seereya k'a fɔ kira Mamadu y'a ka ciden ye

¹ tɛgedengɔnikɔrilan: yiralan

a ka jòn do, Ala n' ke tuubibaaw cɛla,i ka n ke sanuyabaaw cɛla" kira ka kuma kosòn nɛɛma ni kisi b'a ye:(ni mɔ̀gɔ min ye seliji tà ka ɲɛ; o kɔfɛ a ko: N' be seereya k'a fɔ ma si teyi fɔ Ala, a kelen do jɛɲɔ̀gòn t'a la, n' be seereya ka fɔ kira Mamadu y'a ka ciden ye a ka jòn do, Ala n' ke tuubibaaw cɛla,i ka n' ke sanuyabaaw cɛla, alijana dondasegin bɛɛ be dayɛɛ o ye, min y'a diya a bɛ don o kɔ̀nɔ) tirimizi y'a màfilɛ.

Seliji bɛ tiyɛn ni fɛn ninnu ye:

1- bɔta sirafila dɔlakelen fɛ,i n'a fɔ jàlàmine ani banakɔta, fiyɛn, làwaji,maziyu ji.¹

2- hakili taali ni sunɔ̀gɔ kologirin ye,wali kirinni,wali suli,wali fà.

3- fɛnw wo fɛn bɛ koli wajibiya i n'a fɔ jànàba, làdajoli,ani bangejoli.

Ni mɔ̀gɔ tilala màgɔ̀ɲɛla, nɔ̀gɔ taali bɛ wajibiya a kan ni ji sanuman ye o de ka fusa,wali ji tàna nɔ̀gɔ bɛ se ka cɛ ni min ye,i n'a fɔ farakuru ni furabulu ni fini o n'a ɲɔ̀gɔ̀nnaw,a k'a ke dɔ̀siko jɛlen sàba ye wali min ka can n'o ye ani fɛn jɛlen dɔ min dàgàlen.

Senmàdon ni Senmàdongòlòman sùsali.²

Ni Senmàdon wali Senmàdongoloman donna a fila bɛ se ka sùsa ka sɔ̀rɔ a ma se senfila kolima, ni sarati dɔw ye, o filɛ :

1- u ka don sanuyadafalen kɔfɛ ka bɔ nɔ̀gɔ fitini ni kunbaba la.

¹ Maziyu ji: ji min bɛ bɔ ni dàmun ye miri kɔfɛ.

² Senmàdon: suseti tubabukan nan.

2- u sanuyalen ka ke u kana ke u nɔɔɔlen do.

3- sùsali ka ke waati dansigilen kɔɔɔ.

4- u ka ke halalaw ye, u kana ke suyennen ye wali bɔɔsilen.¹

Senmadongòloman o ye: min be don sen na k'a bɔ gòlògirinma n'a nɔɔɔnnaw la, u nɔɔɔnna dɔ be se ka ke sàmàra min be alikabakurufila datugu. Senmadonfila ye: mɔɔɔ be min don a sen na ka bɔ fini n'a nɔɔɔnnaw la, u nɔɔɔnna dɔ ye min be weelee ko sarabu (se madon nɔɔɔniya dɔ don).

senmadongòloman sùsali kodɔn :Kodɔn min be senmadongòloman sùsali la o ye nɔɔɔya ni fegɔya de ye silamaw kan, senmadongoloman bɔli be geɔya minnu ma wali senmadon ani senfila koli, kerenkerennenya la fonene ni nenejuguman waati, ani taama sira kan.

Sùsali waati: sigibaa: tilekelen ni sukelen, (lɛri 24). Taamaden: tilesàba n'a su (lɛri 72).²

Sùsali waati be damine senmadon wali senmadongòloman sùsali ko fɔlɔ nɔɔɔ ko fe.

senmadongòloman wali senmadon sùsali cogo:

1- i be tɛgefila jigin.

2- i be tɛgeteme sen sanfe (ka bɔ sendenkɔninw na ka se genekala damine ma).

¹ Ka bɔsi diyagoyala.

² sùsali waati : o kɔɔ ko tuma min dansigilen do sùsali la n'a man kan ka tɛme o kan.

sigibaa : min tɛ taama sira kan o de ko do.

3- kinisen be sùsa ni kinitɛɛ ye numansen be sùsa ni numantɛɛ ye.

Sùsali tɛɛfɛnw: 1- min be koli wajibiya.2- sùsali waati tɛmɛli.

Kòli.

Ni cɛ wali mùso ye kafonɔɔɔnya kɛ hali n'u ma ji ye,wali u ye ji ye k'u to u ɲɛ la wali sunɔɔɔ; koli wajibiya la u fila kan yaasa u ka se ka seli wali sanuya be wajibiya fɛn min na, O cogoya la ni mùso sanuyara ka bɔ làdajoli ni bangejoli la koli be waajibiya a fila la yani a ka seli wali sanuya be wajibiya min na.

Koli kɛcogo be kɛ tòn:

Silama k'a Fan bɛɛ labɔ ni ji ye o kɛra sira fɛn wo fɛn fɛ, a be ten damugurili ni ji fooroli n'a bɔli nunkɔɔ o b'a la , n'a y'a farikolo labɔ ni ji ye nɔɔ kunbaba be taa,wa sanuya dafara.

Cogoyawɛɛ be yen min dafalen, o ye kira tun be min kɛ kisi b'a ye, o be tòn:

1- nɔɔɔwilili ɲaniya tali.

2- bisimilahi fɔ, ani tɛɛɛ koli siyɛn sàba,o kɔfɛ lebu koli.

3- seliji Dafalen tali i n'a fɔ silama be seliji ta cogoya min n'a be seli.

4- ji bɔnni kunkolo kan siyɛn sàba, a b'a kunsigi kɔrɔla ɲigin n'o ye.

5- farikolo fan bæ laboli ni ji ye,a b'a damine ka kininfɛ kaman ko o kɔfɛ numan,a b'a tereke ni tɛgɛfila ye yaasa ji ka see farikolo fan bæ ma.

Ninnu keli bæ haramuya jànàbatɔ ma f'a ka ko:

1- seli.

2- alikaba munumunu ni.

3- sìgili Mìsìrì kɔnɔ, a bæ se ka tɛmɛ k'a sɔrɔ a ma sìgi.

4- kurana maganɔgɔnyali

5- kurana kalan.

Tayamamu:¹

Ni silama ma ji sɔrɔ a b'a yɛrɛ sanuya ni min ye wali a ma se k'a labaara Bàna n'a ɲɔgɔnna dɔw kama,wa a siranna seli waati ka n'a dàn, a bæ tayamamu kɛ ni bɔgɔ ye.

O kɛ cogo ye a ka dugukolo gosi n'a tɛgɛ fila ye siyen kelen o kɔfɛ k'a ɲɛda n'a tɛgɛkan dɔrɔn dosi n'o ye. A sàrati ye bɔgɔ ka sanuya.

Tayamamu bæ tiyen ni nin kopɛw ye:

1- tayamamu bæ tiyen ni fɛn ye, seliji bæ tilen ni min ye.

2- ni ji sɔrɔla ka kɔn bàto damineli ɲɛ tayamamu kɛra min kosɔn.

Seli.

Ala ye seli waatiduuru fàridaya silama kan su ni tile kɔnɔ olu ye:fajiri ni selifana ni lansara ni fitiri ni saafɔ ye.

¹ Tayamamu : seliji nɔnabili ni bɔgɔ ye ni cogoya kɛrɛnkɛrɛnnen dɔ ye.

Làben seli koson

Ni seli waati donna silama b'a yere sanuya ka bo nɔgɔmisen ni kunbaba la,ni nɔgɔ kunbaba y'a sɔɔ.

Nɔgɔkunbaba ye:koli be waajibiya silama kan min na.

Nɔgɔmisen ye: seliji tàli be waajibiya min na.

Silama be seli ni finisanuman ye yɔɔsanuman na min nɔgɔlen tɛ, a lebu tɔngalen.

Silama b'a yere masiri ni fini ye min bennen seli waati la, wa a b'a yere fàrikolo datugu n'a ye, a tɛ ben silama ka fɛn bange min be bàra ni kunberekuru ni nɔgɔnce seli la.

A be waajibiya muso k'a fanbɛɛ datugu seli la f'a nɛda ni tɛgɛkanfila.

Silama tɛ kuman fɔ seli la min kɛɛnkerenne tɛ seli ye ,a be alimami lamen,a t'a jɛnken seli la, n'a ma se ka seli kumaka kɛɛnkerennenw tɔnga a be Ala kosuma ka subahanalaiyi fɔ kɛ f'a ka taa tila seli la, wa seli kɛcogo kàlanni n'a kumadenw be waajibiya a kan teliya la.¹

Yasa an ka seli numan kɛ,ni Ala ka dɛɛ ye,an be ni paarapɛ ninnu taama k'a màtàrafa :

paarapɛ¹:farida min bɛna seli o naniyali, o tà yɔɔ ye dusukun de ye.

Ni n ye n seliji ta,n be n nɛ sin kɔɔn ma,ka seli n jɔlen ni n fanga be s'o la

¹ subahanalaiyi fɔ: Ala Sanuyamadali

paarape 2: n be n tɛgɛfila kɔrɔta kaman kuntelen na la k'a fɔ: (Alahu akubaru) n ɲaniyatàtɔ ka don seli la.¹

Paarape3:n be dayeleli duwawu kalan min fɔra,
O de ye:

(سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ).

(sanuya b'i ye ne ma a ni tanu, i tɔgɔ sera barika dan na, i ka sé kɔrɔtala,ma si tɛ yen n'e tɛ).

Paarape4: n be tângapini Ala fɛ ka bɔ Sitana tɔɔɔ ma, n b'a fɔ:

(أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

(nbe tanga pini Ala fɛ ka bɔ sitane dangalen tɔɔɔ ma).

Paarape5: n be fatiha kalan seli jɔɔ bɛɛ la, o ye:²

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾.

{Tànu be Ala ye danfen bɛɛ lajelen má*

Duniya hine labɔlen tigi lahara hine
kerenkerennen tigi*

Sàradon màsa*

An be e Ala de bàto an be tanga pini e Ala de fɛ *

An kanda k'an bila sira tilenen kan*

I ye nɛɛma kɛ sira min mɔgɔw kan i dimina
minnu kɔrɔ ani minnu filila olu ta kote }.

O kɔfɛ n b'a fɔ: (Amin), o kɔrɔ:Ala k'a jaabi.

¹ (Alahu akubaru): Ala ka bon

² Fatiha: dayelelan

Min mana nɔgɔya n ma kurana la fatiha kɔfɛ n b'o kalan jɔɔ fɔlɔ ni filanan dɔrɔn la seli bɛɛ la, waajibi tɛ, n ka bāràji caman b'a kɛli la.

Paarapɛ6: n b'a fɔ: (Alahu akubaru) o kɔfɛ n bɛ n biri ka n tɛgefila cɛbɔlen da n kunberekun na fo n kɔ ka tilen, o kɔfɛ n b'a fɔ kunberekunminɛ la: (Sanuya bɛ n má ye min ka bon) siyen sàba.

Paarapɛ7: n b'a fɔ n wulito ka bɔ kunberekunminɛ la: (Ala ye mɔgɔ lamine min y'a barikada) n tɛgɛ kɔrɔtalen kamakun kuntelena la,

Ni n farikolo tilenna n jɔlen n b'a fɔ: (ne má tànu b'i ye).

Paarapɛ8: n b'a fɔ: (Alahu akubaru) n bɛ sujudu kɛ n tɛgefila ni n kunberekunfila kan, ani n senfila ni n ten ni n nun, n b'a fɔ tenturu la: (subahana rabiya al aala) siyen sàba.¹

Paarapɛ9 :n b'a fɔ (Alahu akubaru) n wuli tɔ ka bɔ tenturu la fo n kɔ ka tilen n sigilen n numansen kan n kinisen turulen dùgùma, n b'a fɔ: (rabi igifirili) siyen sàba.²

Paarapɛ10: n b'a fɔ: (Alahu akubaru) ka n ten turu tuguni tenturufɔlɔ jɔgɔnna la.

Paarapɛ11: n b'a fɔ n wulitɔla ka bɔ tenturu la: (Alahu akubaru) fo n ka tilen n jɔlen, n bɛ seli jɔ tɔw kɛ ten i n'a fɔ n ye fɔlɔ kɛ cogoya min na.

¹ subahana rabiya al aala: sanuya bɛ ne má ye min kɔrɔtalendo

² rabi igifirili: Ala yàfa n ma

Selifana ni lansara ni fitiri ni saafoseli Jɔfilanan
kɔfɛ, n bɛ n sɪgi ka tasahudufɔlɔ kalan, o ye:¹

(التحيات لله والصلوات والطيبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته،
السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً
عبده ورسوله)

(Atahiyatu lilahi, wa salawatu wa tayibatu, a
salamu aleyika ayuha nabiyyu wa rahamatu lahi wa
barakatuhu, a salamu aleyina, wa ala ibadi lahi
salihina, asihadu an la ilaha ila lahu, wa asihadu ana
Muhamadane abuduhu wa rasuluhu).*² O kɔfɛ n bɛ
wili jɔsabanana na.

Selibɛɛ Jɔlaban kɔfɛ n bɛ sɪgi ka tasahudulaban
kalan, o ye:

(التحيات لله والصلوات والطيبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته،
السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً
عبده ورسوله، اللهم صل على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم
وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد. اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد، كما
باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد)

((bonyaw ni seliw ni pumanw bɛɛ b'e Ala de ye, kisi
b'i kan yaa e ciden ani Ala ka hine n'a ka barika, kisi
bɛ anw kan ani Ala ka jɔn pumanw, n bɛ seereya ka
fɔ má foyi te yen fo ala, n bɛ seereya ko Mamadu y'a
ka ciden ye a ka jɔn do, ne má seli mamadu n'a
somɔgɔw kan, i n'a fɔ i seli la Birahima n'a somɔgɔw

¹ tasahud: seereya kumakan

² *(bonyaw ni seliw ni pumanw bɛɛ b'e Ala de ye, kisi b'i kan yaa e ciden ani
Ala ka hine n'a ka barika, kisi bɛ anw kan ani Ala ka jɔn pumanw, n bɛ
seereya ka fɔ má foyi te yen fo ala, n bɛ seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye
a ka jɔn do.)

kan cogo min na,i ye màsa tanunen ni màsaba ye,ne má barika don mamadu n'a somɔɔw la, i n'a fɔ i ye barika don burahima la, an'a somɔɔw i ye màsa tanunen ni màsaba ye)

Paarape 12:0 kɔfe n be salamu bila n kini fe k'a fɔ:(asalamu aleyikum wa rahamatu lahi) o kɔfe ka salamu bila numan fe k'a fɔ: (asalamu aleyikum wa rahamatu lahi) n botola naniyali ka bo seli la, n be ke o la mɔgo ye min ye seli dafa ko puman.¹

Silamamuso ka suturafini.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

{Yaa e Nabipuman a f'i musow n'i den musow ye ani limaniyajɔn musow k'u ka u ka suturafini sàma ka jigin, u be don o de la u te tɔɔɔ, Ala kera yàfa ni hine màsa ye} [Jamakulu kofɔ suran 59].

Ala ye suturafini waajibiya silame muso kan a n'a lebu suturali n'a fàrikolo bee ka bo walicew ma n'a ka dugu laadala finiw ye, a te ben a ye a ka suturafini bo fo n'a kera a ce pekɔɔ ani minnu te se k'a furu olu pekɔɔ,olu ye:(a fá (a mɔke) ka yelen sanfe,an'a den ka jigin dùgùma,a benɔɔw n'a tenemusow n'a balimaw n'a balima cemanw ni musomanw denw,a n'a bá furuce,a n'a furucefá ka yelen sanfe,an'a ce denw ka jigin dùgùma,an'a balima min sɔɔla sin na,

¹ asalamu aleyikum wa rahamatu lahi: (Ala ka kisi n'a ka hine b'aw kan)

an'a ye muso min sin min o furuce,wa sin dili be fen
bàli dānbe be min bàli.)

Silamamuso b'i hakilito sariyasen dōw la a ka fini
dōnta la.

A fōlō: farikolo be laboli.

A filanan: a kana ke a be min don k'a yere masiri
ni walicew be yen.

A sabanan :a kana fekeya farikolo be ye a fe.

A naaninan : a kōnō ka fere a kana dōgoya farikolo
fandō be se ka mankutu.

A duurunan: latikolonkasa kana ke a la n'a be
teme walicew Nēkōrō k'u b'a sumaduman sōmin
sōrō.

A wōrōnan : a kana bō cew ka fini fe.

A wolonwulanan:muso minnu te silama ye a
kana bō olu ka selifini n'u ka bātōfini fe.

A seginna : a kana ke tōgōpinifini ye.

A be limaniyājōn mankutu la

Ala kōrōtalen ko :

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ
إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾

{I ka dōn muminuw ye mōgō de ye ni Ala
kosumala u dusukun be sira wa ni Ala ka hayaw
kalanna u kan dō be fara u ka limaniya kan wa u b'u
jìgìsēmē Ala de la } {Keletōnō kofō suran :2}

- tūnafōla don a ka baro la a te nkalon tige.

- a b'a ka benkan ni lahidukan tanga.

A te danteme fōnkōjōgōya tuma la.

- a be danayafen la segin.
- a be fen kanu a balima silama ye a be min kanu
a yere ye.

- mɔgɔbá don
- a be numanya ke mɔgɔw ye.
- a be sinji tugu.
- a be dije ni Ala ka latige ye, a b'a barikada
nɔgɔya tuma la ka sabali geleya tuma la.
- a be mankutu ni maloya ye.
- a be hine danfenw la.

A dusukun jelen do ka bɔ kɔniyali ma,a sunfunw
jelen dantemeli ma mɔgɔwere kan.

- a be yàfa mɔgɔw ma.
- a te gɔrɔkɔnafolo dun a t'a la baara.
- a te jeneya ke.
- a te dɔlɔ min.
- a b'a sigipɔgɔn bonya
- a te tɔpɔni ke wa a te janfa ke.

A te suyenni ke w'a te namara ke.

- bangebaabonyana don,hali ni silamaw te,a b'u
kan labàto puman sira kan.

- A b'a denw la mɔ bonya kan,a b'u yamaruya ni
sariya waajibiya fenw ye,a b'u fatani kojugu ni
haramukow ma.

-minnu te silama ye a t'a ka kewale bonfeɔgɔya
olu ta ma, u ka diine kow ni ladala kow la, o min kera
u lakodɔnlan ni u taamasien ye.

- a be tuubi ka taa Ala ma ka yàfa deli a ka
dafabaliya n'a jùrùmu na.

sariyasen nàfamanbá dɔw silama ka dusukunnasiri la.

01 Ala y'an má ye bàtoma si tɛ yen f'a kelen,má wɛrɛ tɛ yen a kɔ bàtoma wɛrɛ tɛ yen n'a le tɛ,foyi t'a nɔɔɔnna ye , fɛn foyi t'a kɛɛɛ,menni ni yeeli màsa don.

02 Ala kɔɔɔtalen bɛ sankolo kɔɔɔtalen na min b'a ka danfɛnw bɛɛ sanfɛ sanuya b'a ye,a n'u tɛ kelen ye, a ka kɔɔɔta dafalen do sira bɛɛ fɛ,a yɛɛ kɔɔɔtali, latigɛ kɔɔɔtali, karabali kɔɔɔtali.sanuya b'a ye a ka sé ye fɛn bɛɛ labɔ.

03 Ala ye min sàbàti a yɛɛ ye wali a ka ciden ye min sàbàti a la - kisi b'a ye- an b'o sàbàti,ka bɔ tɔɔɔw ni mankutuw la,a ye min gen ka bɔ a yɛɛ la wali a ka ciden ye min gen ka bɔ a la an b'o gen.

04 Ala kɔɔɔtalen bɛ duwawuw jaabi,a bɛ mɔɔɔw màɔɔ ɲɛnabɔ,fɛn bɛɛ y'a ta ye,foyi tɛ tɔɔɔɔ ni nàfa kɛ fo n'a kɛra a le ye.hadamaden tɛ ɲa a kɔ ɲɛ komikokelen hake la,a tɛ bɛn silama k'i ɲɛsin fɛn wɛrɛ ma min tɛ Ala kɔɔɔtalen ye, o kɛra bàto nɔɔɔniya wo nɔɔɔniya ye, i n'a fɔ duwawu ni seli ni dáfalenni ni kantigeli ani siran ni nàtà ni jìgìsɛmɛ o n'a nɔɔɔnnaw bàto dogolen ni Bangelen na.

ni mɔɔɔ wo mɔɔɔ ye bàto do kɛ Alatàna ye o tigi filaninkafɔyara Ala ma.

05 jùrùmɔw la belebele ni jùrùmukumbabaw la kumbaba o ye do fàràli ye Ala kan,ni mɔɔɔ min sàra filaninkafɔya kan Ala ye alijana haramuya o kan wa

a laban yɔɔɔ ye tasuma ye,o ye jurumu de ye Ala te min yàfa jɔn ye n'a sàra a kan.

06 Ala ka jɔn ye min je a tun te se k'o sɔɔɔ, a ye min sɔɔɔ a tun te se k'o je, limaniyajɔn ka kan ka limaniya Ala ka kee ta n'a ka latige ma, ani ka dije Ala ka latigew ma, k'a má fo k'a walejumandɔn lahalaya bee kan.

07 kira Mamadu y'an ka ciden ye kisi b'a ye, danfenw la fusamanci do ani Nabijumanw laban, a le de ye soronadonbagaw la soronadonbaa ye kiyamadon,Ala y'a k'a teri ye i n'a fo a ye iburahima ke teri ye cogomin.

10 an ka gafe ye Kuranasanuman ye ,kabakomanfen do,siga t'a tupaya la,bàràji b'a kalanni la,Alakɔɔɔtalen y'a jigin an kuntigi Mamadu kan kisi b'a ye ni jibirila ka sira ye kisi b'a kan melekew la fusamanci,Ala y'a tanga ka bɔ yelemali ni falenin ma, i n'a fo a ko sanuya b'a ye

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

[Anw de ye kurana n jìgì wa anw de b'a tanga]
[Hijiri dùngew kofoli suran 9]

11mɔgow la sùrùman Ala la o y'u la bàtokelabá ye, a n'u tuguli kelabá sariyakɔ, arabu man fusa ni arabutàna ye, arabutàna man fusa ni arabu ye, jeman ma fusa ni fiman ye, fiman ma fusa ni jeman ye, fo n'a kera alapesiranye ye, mɔgow bɔra Adama la,Adama bɔra bɔgo la, Ala ko sanuya b'a ye

﴿إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ﴾

{Aw la mɔɔɔbá Ala yɔɔɔ o ye min bɛ siran Ala jɛ}
{Sibonw 13}.

12 silama bɛ limaniya mɛlɛkɛ sɛbɛnnikelaw la, a bɛ da la k'u bɛ yen, ani ko jɔndannenw do, Ala y'u dan ka bɔ: nɔɔɔ la, Ala ka danfɛn dɔw de don ka bɔ a ka danfɛnw na, jibirila b'u la, Kùndɔɔ (yilidon) jɛnabɔbaa, ani mikaila sanjiko jɛnabɔbaa, isirafila buuru fiyɛbaa, ani sàyameɛlɛkɛ jɔnw ninw mine baa (wala nimirne mɛlɛkɛ).

13 silama bɛ limaniya ni duniyawili taamasiyɛnw ye, ani masihu dajali nali, ani mariyamaden issa jìgìnni kisi b'a ye ka bɔ sanfɛ waati laban na, ani tilɛ bɔli a binyɔɔ fɛ.¹

Silama bɛ limaya kaburu pankata la mɔɔ la min n'a ka kan, a n'a nɛema mɔɔ la min n'a kan, ani munikiri ni nakiri ka sù pininkali kaburu kɔɔɔ a danibaa má la an'a ka diine n'a ka ciden, ani ko kaburu ye alijana nakɔforo dɔ ye, wali tasuma dinge dɔ.

15- a bɛ limaniya kununni ni baaraw sàra la kiyama don, ani ko alijana ni tasuma dannen do ka ban u tɛ ban cogoyasi la.

16- kɔɔɔtɛ ye kafiriya ye Ala ma, a kalanni tɛ bɛn, a tɛ bɛn ka taa kɔɔɔtɛtigi wali moriganani fɛ yen, silama tɛ Soma ni filɛlikɛla tipɛtigiya, ni mɔɔ min

¹ Masihudajali: mɔɔɔ don a bɛ na duniya ban waati k'a yɛrɛ mankutɔ ni Alaya ye.

y'u tipetigiya o kafiriyara min jìgìna Mamadu kan kisi b'a ye.

17- silama be kira ka sahabaw kànu neema ni kisi b'a ye, mɔɔ min y'u kanu a b'olu kanu ka mɔɔ juguya min y'u juguya, k'a d'a kan u kanuni ye diine ni numanya do ye, u juguyali ye kafiriyara ni naafigiya ye, a ko kisi b'a ye: (aw kana ne ka sahabaw neni) Musilimu y'a màfile. Mɔɔ wo mɔɔ be Sahaba dɔɔya wali k'u mafiyen ya o ye sindili kela ye diine la wa a fililen do.

16- nonabilaya kira kɔfe kisi b'a ye silama b'o sàbàti : Abubakari fɔlɔ de la Ala dipena a ma, a fusamanciyali n'a bilali la kira manton bee kan, o kɔfe Umaru Ala dipena a ma, o kɔfe usumana Ala dipena a ma, o kɔfe Ali Ala dipena a ma, olu de ye nonabila tilennew ye sirakan ani neema kandalenw.

17- hakili don yɔɔ te bàtow la, Ala bàtoli te ben ni bàto do ye ten fo n'a y'a sɔɔ a sàbatilen do Ala kɔɔtalen ka gafe la wali kira ka taasira kisi b'a ye, mɔɔw be bàto fen wo fen sindi kira fatulen kɔfe min t'a ka kanda do ye o ye ko sindilen de ye diine la a laseginnen do, kira ko neema ni kisi b'a ye: (ni mɔɔ min ye ko kura sindi ni diine n na min t'a do ye o laseginnen do) Bukari y'a màfile.

Bàto mineli gulonen do jɔsenbá fila la, o ye ɲaniyatali Ala ye bàto la, a filanan ye kira tugupɔɔnyali ye bàto la kisi b'a ye, bàto te mine n'a ma ke Ala kaman, wa a te mine n'a ma ke kira ta kecogola neema ni kisi b'a ye.

Ne ka kunnandiya be n ka silamaya diine la

Ala korotalen ko :

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

{ Ni mogo min ye baara numan ke ka bo ce la wali muso k'a soro a limaniyalen don an b'o la penamaya damun penamaya la an be tila k'u sara baraji la kiyama min kapi ka teme u tun be min waleya} [Didenw kofu suran 97].

A be fenbaw la minnu be nisondiya ni dusukunfere ni wasa don silama dusukun na o y'a yere sirili ye Ala la, k'a soro cegilanan te yen, ka bo penamaw ni suw la wali boliw, Ala korotalen ko a ka gafe sanuma kono k'a le ka surun a ka jonw na waati bee, a tulob'u la w'a b'u ka duwawu jaabi, i n'a fo a ko sanuya b'a ye:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾

{ Ni n ka jonw y'i pinika n na i la i k'a don ne ka surun u la n be weelelikela ka weeleli jaabi n'a ye n weele u ka n baton ka limaniya n ma a do la u na kanda} [Mismuso kofu suran 186]. A y'an yamaruya sanuya b'a ye ni duwawu keli ye, a y'o ko ke batow la belebele do ye silama be surunya a ma la n'a ye, Ala ko sebaaya bee tigi:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

{Aw má ko aw ye ne weele n b'aw jaabi i ka dɔn mɔgɔ minnu b'u yere bonya ne weeleli ma u bɛna don jahanama la u duumelen} [Yàfabaa Suran 60]. Silamaɗuman mɔgɔ b'a má la waati bɛɛ,a b'a deli waati bɛɛ,a b'a gere a la ni bàtonumanw ye

Ala y'an dan ni duniya n kɔnɔ kodɔn belebele dɔ de kaman a m'an dan tulong kaman; (a y'an da) a kelen bàtoli de kama jɛɔgɔn t'a la, a ye Alasariya diine labɔlen dɔ sariya an kan, o b'an ka jɛnamaya ko kerɛnkerɛnnen ni kunbaba bɛɛ bila sen kan, ka jɛnamaya màkogelenw latanga ni sariya tilennen n ye, n'o ye an ka diine n'an nín n'an dɛnbe n'an hakiliw n'an ka nàfolow ye,wa ni mɔgɔ balola a tugulen Ala ka yamaruyakanw ko a mabɔlen haramukow la o tigi ye ni màkogelen ninnu tanga wa a balola a hakilina tigelen a nisondiyalen a ka jɛnamaya la siga tɛ o la.

Silama sirili a má la o ye fɛn ye min ka dùn,a bɛ wolo basigi ni nínlafiya la,ani sɔnmi ni hakilisigi ni basigi ni nisɔndiya, ani Ala sɔrɔli i nɔfɛ sebaaya bɛɛ tigi an'a ka jɔn bɛrɛbɛrɛ li n'a ka jɔn limaniyalen ka kotigiya li, Ala kɔrɔtalen ko :

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

{Ala ye limaniyajɔnw ka kotigi ye a b'u bɔ dibi la k'u bila nɔɔɔ la} [Misì muso kofɔ suran 257].

Ni jɛɔgɔnyabá min file nin ye o ye sɔrɔli lahalaya de ye, a bɛ tàlike nɛɛma la ni hine màsa bàtoli ye, a n'a kunbɛnɔgɔnyali nàtali, panni bɛ kɛ n'a

dusukun ye sankolo la nisɔndiya la ni limaniya diya sɔmin sɔrɔli ye.

O diya min mɔɔ tɛ sɛ k'a mankutu fo min y'a nɛnɛ ni bato keli ye ani baarajugu toli,o de la kira Mamadu b'a fo kisi b'a ye:

(ذاق طعم الإيمان من رضي بالله ربًّا وبالإسلام دينًا وبمحمد رسولًا)

(Mɔɔ bɛ limaniya diya nɛnɛ mɔɔ min dipɛna ka Ala k'i má ye ka silamaya k'i ka diine ye ka kira Mamadu k'i ka ciden ye) Musilimu y'a màfilɛ.

Awɔ! Ni mɔɔ ye sɔmin sɔrɔ duumeli la adanmá jɛkɔrɔ,k'a dɔn n'a tɔɔ n'a mankutu sanumanw ye,k'a bato i n'a fo a jɛ b'a la,k'a ɲaniya kalasi à batoli la, a ma fɛn lapini n'a ye fo Ala sebaaya bɛɛ tigi, o bɛ balo nisɔndiya jɛnamaya juman na duniya kɔnɔ a ni labanko juman lahara.

Hali lajarabi min bɛ bin limaniyajɔn kan duniya kɔnɔ a kalaman bɛ wuli ni denganiya sumaya ye, ani dipɛ ni Ala ka latigɛ ye,a n'a ka Ala tanuni latigɛ bɛɛ kan a hɛɛman n'a tɔrɔma, a ni dipɛ dafalen n'a ye.

Silama kan k'i jànto min na yaasa a ka nisɔndiya ni basigi ka duumɛ,o ye a ka Alakosuma de ye Ala min ka sé kɔrɔtalendo,a ni a ka kurana kalan,i n'a fo Alakɔrɔtalen ko

{الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ}

{Minnu limaniyala n'u dusukunw bɛ basigi ni Alakosuma ye, ni Alakosuma ye dusukunw bɛ basigi} [Sanperɛn kofɔ suran 28] Tuma wo tuma ni silama ka Alakosuma jiidi la ani kurana kalan a ka

sirili be jiidi Ala la, a dusukun be sanuya k'a ka limaniya girinya.

O cogoya la a ka kan silama kan,a k'a a banba a
ka diine kopew kalan na, ka bo a Sun kenemanw na
yaa sa a ka Ala batò jeya kan, alakira ko kisi b'a ye:

(طلب العلم فريضة على كل مسلم)

(Ɗonni jinini ye farida ye silama bee kan)¹ Ibunu
maja y'a màfile. A ka ke kolonbaa ni yeremajiginbaa
ye Ala ka yamaruyanw ye o min y'a dan,a y'a kun
ɗon wali a m'a ɗon,Ala ko a ka Kuranasanuman
kɔnɔ:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا﴾

{A ma ke limaniyajonceman ni musoman ye ni
Ala n'a ka kira ye kiiri min tige u k'o fonkɔɔgɔya ka
bo u ka kopew la ni mɔɔ min ye Ala n'a ka kira sɔsɔ
o filila fili bangelen na} [Jamakulu suran 36].

Ala ka seli ni kisi ke an ka Nabijuman Mamadu kan a n'a somɔɔw n'a dinɛɔɔw bɛɛ.

¹ farida : divakova

Index

Làsuruman nàfaman silama ye.	2
Nebila.....	2
Kodɔn min bɛ jɔnw dannɪ na	3
Ne ma ye Ala ye	3
A bɛ Ala tɔgɔ sanumanw la:	4
N ka nabɪjuman ye Mamadu de ye kisi ni nɛma b'a ye.....	6
Mamadu ye hine nilen de ye nɛɛma ni kisi b'a ye:	6
A b'a mankutuw la nɛɛma ni kisi b'a ye:	9
Kuranasanuman ye ne má kumakan ye.	9
Ne ka diine ye silamaya diine ye.....	10
Sigiɔɔɔ ma fɔɔ: silama ya.....	10
Silamaya jɔsenw.....	10
Jɔsen fɔɔ: má si tɛ yen fo Ala Mamadu y'a ka ciden ye.....	11
Jɔsen filana: seli jɔli	12
Jɔsen sabanan: ka jaka di.	12
Jɔsen naaninan: sunkalo sunni.	13
Jɔsenduuru nan:ka taa bɔ Ala ka laɔɔɔmaso la.....	14
Sigiɔɔɔma filanan:limaniya	15
Limaniya jɔsenw	15
Jɔsen fɔɔ: limaniya Ala la	15
Jɔsen filana: limaniya melekew la.	16
Jɔsen sabanan :limaniya gafew la.....	17
Jɔsen naaninan: limaniya cidenw na.....	19
Jɔsen duurunan: limaniya kiyama don na.	19
Jɔsen wɔɔɔɔnan: ka limaniya latige hɛɛɛma n'a tɔɔɔman na.	20
Sigiɔɔɔma sabanan: pumanya.....	21
Sanuya	21

Seliji.....	23
Senmàdon ni Senmàdongòlòman sùsali.	25
Kòli.....	27
Tayamamu:	28
Seli.....	28
Làbɛn seli kosɔn.....	29
Silamamuso ka suturafini.	33
A bɛ limaniyajɔn mankutu la.....	34
sariyasen nàfamanbá dɔw silama ka dusukunnasiri la.....	36
Ne ka kunnandiya bɛ n ka silamaya diine la.....	40